EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2014 09 15
COM(2014) 562 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

dėl 2012 Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metų įgyvendinimo, rezultatų ir bendro įvertinimo

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

dėl 2012 Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metų įgyvendinimo, rezultatų ir bendro įvertinimo

1. ĮVADAS

Dėl didėjančios gyvenimo trukmės ir mažėjančio gimstamumo Europos visuomenė sparčiai senėja. Dažnai nekreipiama dėmesio į tai, kad senėjimas visų pirma yra didelis visuomenės pasiekimas, nes jis reiškia mažėjantį mirtingumą ir potencialų sveikų bei aktyvių vyresnio amžiaus žmonių gausėjimą. Tačiau neretai senėjimas suvokiamas kaip grėsmė ekonomikos plėtrai ir labai išsivysčiusių Europos gerovės sistemų tvarumui.

Atsižvelgdama į tai, Komisija 2010 m. rugsėjo mėn.[1] pasiūlė paskelbti 2012 metus Europos vyresnių žmonių aktyvumo metais. Ji pabrėžė, kad kartų solidarumą pavyks išsaugoti visų pirma užtikrinant, kad vadinamosios kūdikių bumo kartos atstovai ilgiau pasiliktų darbo rinkoje ir kuo ilgiau išliktų sveiki, aktyvūs bei savarankiški. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė sprendimą dėl Europos metų 2012 m. rugsėjo mėn.[2] ir prie pavadinimo pridūrė "kartų solidarumo metai".

Pagal sprendimą, kuriuo skelbiami Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metai (toliau – EM2012 arba Metai), šioje ataskaitoje, remiantis išorės vertinimo išvadomis[3], apžvelgiamas Metų įgyvendinimas, rezultatai ir bendri pasiekimai.

2. PAGRINDINIAI FAKTAI

2.1. Pasirengimas Metams

Pirmieji kvietimai teikti paraiškas Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metams paskelbti Slovėnijos pirmininkavimo laikotarpiu, 2008 m. pirmą trimestrą. 2009 m. birželio mėn. Komisija pradėjo viešas konsultacijas, kurių tikslas buvo sukaupti pagrindinių suinteresuotųjų subjektų ir ekspertų mintis bei pasiūlymus, kaip pasiekti didžiausio Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metų poveikio.

2009 m. lapkričio mėn. Taryba išreiškė susidomėjimą šia iniciatyva ir pakvietė Komisiją sukurti taip pat ir Europos metams skirtų informuotumo didinimo priemonių vyresnių žmonių aktyvumui skatinti[4].

Parenkant temas – užimtumas, sveikata ir savarankiškas gyvenimas, dalyvavimas, kartų solidarumas – laikytasi visapusiško požiūrio, be to, jos atitiko ankstesnę analizę ir ES bei tarptautiniu lygmeniu vykdytas vyresnių žmonių aktyvumo politikos iniciatyvas, taip pat šiuo

[1] COM(2010) 462 galutinis, 2010 m. rugsėjo 6 d.

[2] 2011 m. rugsėjo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 940/2011/ES dėl Europos aktyvaus senėjimo ir kartų solidarumo metų (2012) (OL L 246, 2011 9 23, p. 5).

[3] 2012 m. gruodžio mėn. 2012 Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metų įvertinimas („Ecorys“), grindžiamas nacionalinių koordinatorių ir nacionalinių suinteresuotųjų subjektų apklausų duomenų analize, interviu, dokumentų ir socialinės žiniasklaidos analize ir atvejų tyrimais.

[4] 2009 m. lapkričio 20 d. Tarybos išvados dėl sveiko ir oraus senėjimo.

metu kylančias problemas, ypač susijusias su strategija „Europa 2020“. Europos Parlamentas skatino įtraukti kartų solidarumo matmenį5.

Europos metai sutapo su dešimtosiomis Tarptautinio Madrido veiksmų plano dėl visuomenės senėjimo[6] metinėmis; šiame plane pabrėžiama, kad pagrindinis jo plėtros tikslas – užtikrinti vyresnio amžiaus žmonėms nekintančias galimybes dalyvauti visuomenės ekonominiame, socialiniame, kultūriniame ir politiniame gyvenime.

2.2. 2012 Europos metai ir jų tikslai

EM2012 siekta spręsti senėjančios Europos problemas skatinant vyresnių žmonių aktyvumą užimtumo, dalyvavimo ir savarankiškumo srityse, atsižvelgiant ir į pagyvenusių žmonių poreikius bei teises, ir į jų potencialą bei ekonominį ir visuomeninį indėlį.

Pagrindinis Metų tikslas buvo mobilizuoti atitinkamus vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo skatinimo veikėjus. Šiems veikėjams priklauso valstybės narės, regionų ir vietos lygmens valdžios institucijos, socialiniai partneriai, pilietinė visuomenė ir verslo bendruomenė, įskaitant mažąsias ir vidutinio dydžio įmones.

Konkretūs tikslai nustatyti Sprendimo 2 straipsnyje; juos galima apibendrinti taip:

- padidinti visuomenės informuotumą apie vyresnių žmonių aktyvumo vertę ir užtikrinti, kad jam būtų skirta vietos politinėje darbotvarkėje,
- skatinti diskusijas, keitimąsi informacija ir plėtoti tarpusavio mokymąsi, skatinant vyresnių žmonių aktyvumo politiką,
- sukurti Sąjungos ir valstybių narių įsipareigojimų ir konkrečių veiksmų sistemą, įtraukiant į ją suinteresuotuosius subjektus,
- skatinti kovą su diskriminacija dėl amžiaus lengvinančius veiksmus[7], įveikti su amžiumi susijusius stereotipus ir šalinti kliūtis.

2.3. Ištekliai

Sprendimu dėl EM2012 paskirtas penkių milijonų EUR biudžetas 2011 m. sausio mėn. – 2012 m. gruodžio mėn. laikotarpiui. Europos metams naujų kreditų neskirta, lėšos skirtos iš esamų finansinių asignavimų. Europos metų biudžetas daugiausiai buvo naudojamas Metų komunikacijos veiklai (ES interneto svetainei, komunikacijos paramai valstybėms narėms, spaudos leidiniams, vaizdo įrašams, spaudos veiklai ir kt.); mažesnės sumos skirtos atidarymo konferencijai Danijoje ir baigiamajam renginiui Kipre, taip pat Metų išorės vertinimui.

[5] 2010 m. lapkričio 11 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl demografijos problemos ir kartų solidarumo (2010/2027(INI)).

[6] Jungtinių Tautų Antrosios pasaulinės asamblėjos senėjimo klausimais ataskaita, Madridas, 2002 balandžio 8–12 d., A/CONF.179/9.

[7] Žr. 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvą 200/78/EB, nustatančią vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus.

Palyginti su kitų Europos metų, EM2012 biudžetas buvo daug mažesnis. Todėl nebuvo tiesiogiai teikiamas finansavimas valstybėms narėms. Tačiau dėl to jų įsipareigojimas EM2012 nesumažėjo. Komunikacijos veiklai skirtos lėšos buvo panaudotos remiant įvairius nacionalinio lygmens veiksmus.

Išorės vertintojai nustatė, kad ES lygmeniu naudotos valdymo struktūros ir priemonės tinkamos ir veiksmingos.

3. 2012 EUROPOS METŲ ĮGYVENDINIMAS IR PAGRINDINIAI VEIKSMAI

3.1. ES lygmens veiksmai

Dauguma ES lygmens veiksmų buvo skirta suinteresuotiesiems subjektams valstybėse narėse paremti ir palengvinti jų dalyvavimą Europos metuose. Taigi ES programa buvo įgyvendinama glaudžiai bendradarbiaujant su Europos metų nacionaliniais koordinatoriais ir suinteresuotųjų subjektų koalicija. Pagrindinė Europos lygmens veikla buvo rangovo vykdoma komunikacijos ir reklamos kampanija.

Šios kampanijos šerdį sudarė EM interneto svetainė[8], kurioje informacija buvo pateikiama 23 kalbomis, nors dažniausiai apie konkrečių iniciatyvų turinį buvo galima rasti medžiagos tik susijusios šalies nacionaline kalba ir anglų kalba. Svetainėje taip pat pateikta reklaminės medžiagos, kurią suinteresuotieji subjektai galėjo naudoti savo renginiuose.

Rangovas komunikacijos klausimais palaikė ryšių su žiniasklaida sistemą, kurios tikslas buvo kiek galima gausinti žiniasklaidos (spaudos, interneto, garso ir vaizdo) teikiamą informaciją apie svarbiausius įvykius; apie juos informuota ir kas mėnesį leidžiamuose naujienlaiškiuose.

Išleisti penki suinteresuotiesiems subjektams naudingi leidiniai. Du iš jų buvo parengti dar prieš prasidedant Metams, juose pateikti faktai ir skaičiai: tai specialus „Eurobarometro“ vyresnių žmonių aktyvumo tyrimas (kuriame pateikiama 27 valstybių narių ir penkių ES nepriklausančių valstybių atitinkama faktinė informacija)[9] ir Eurostato paskelbtas vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo statistinis portretas[10].

Prieš prasidedant Metams, bendrai su Regionų komitetu ir tinklu „Age Platform Europe“ parengta brošiūra „Kaip skatinti vyresnių žmonių aktyvumą Europoje“, kurioje pristatomos su pagyvenusių žmonių aktyvumo skatinimu susijusios ES finansavimo programos, kad suinteresuotosioms organizacijoms, visų pirma regioninio ir vietos lygmens, būtų lengviau jomis pasinaudoti. Tai, kad EM2012 neskirtas didesnis biudžetas, be kita ko galima pagrįstai paaiškinti ir tuo, kad daug veiklos rūšių galima finansuoti pagal esamas programas.

Socialinės Europos vadovo tome „Demokratija, vyresnių žmonių aktyvumas ir pensijos“[11] apžvelgiamos pagrindinės Europos demografinės tendencijos ir politinės priemonės, kurių

[8] http://europa.eu/ey2012

[9] http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_379_360_en.htm

[10] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-EP-11-001

[11] http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=6805

reikia imtis sprendžiant šių tendencijų sukeliamas problemas. Brošiūroje „ES indėlis į vyresnių žmonių aktyvumą ir kartų solidarumą“[12] išsamiau aprašomos gausios ES iniciatyvos, kuriomis gali remtis vyresnių žmonių aktyvumo darbotvarkę įgyvendinantys valstybių narių politikos kūrėjai ir suinteresuotieji subjektai. Joje pabrėžiama, kad vyresnių žmonių aktyvumą galima skatinti politinėmis priemonėmis pačiose įvairiausiose srityse – užimtumo, pensijų, švietimo, sveikatos, inovacijų, mokslinių tyrimų, transporto, IRT ir būsto.

Per tuos metus Europos Komisija surengė kelias konferencijas ir kitus renginius. Išorės vertinimu patvirtinama, kad jie daug prisidėjo siekiant EM2012 tikslų.

Pirmininkaujant Danijai organizuotas Metų atidarymo renginys, pavadintas „Nepamiršti aktyvumo – ko tam reikia“ įvyko 2010 m. sausio 8–9 d. Kopenhagoje. Dviejų dienų programoje kalbėjo du Danijos vyriausybės ministrai ir du Europos Komisijos nariai. Sesijose aptartos įvairios temos, įskaitant darbo rinkos problemas, aktyvumo ir sveikatos išsaugojimą, įtrauktį ir galių suteikimą, inovacijas ir savanorišką veiklą.

Kovo 19 ir 20 d. Briuselyje surengta konferencija „Pranešimai apie senėjimą ir kartų solidarumą“, kurios tikslas buvo suteikti žurnalistams galimybę apsikeisti nuomonėmis, kaip žiniasklaidoje pateikti su vyresnių žmonių aktyvumu ir kartų solidarumu susijusias problemas.

2012 m. balandžio 3 d. konferencijoje „Europos inovacijų partnerystė vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos srityje. Nuo plano prie veiksmų“ siekta sužinoti suinteresuotųjų subjektų nuomones apie tai, kaip vykdyti partnerystės veiksmus. Komisijos narys László Andoras pasakė įžanginę kalbą, kurioje pabrėžė EM2012 ir partnerystės sąveiką.

Konferencijoje gero valdymo vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatingumo srityje tema (2012 m. birželio 4 d., Briuselis) buvo parodyta, kad vyresnių žmonių aktyvumui skatinti reikia integruotų politinių sprendimų, apimančių skirtingus valdymo lygmenis ir įvairias politikos sritis.

2012 m. liepos 9–11 d. Dubline surengta konferencija „Vyresnių žmonių aktyvumas – visuomenės galimybės“, kurią atidarė už mokslinius tyrimus ir inovacijas atsakinga Europos Komisijos narė Máire Geoghegan-Quinn, buvo skirta vyresnių žmonių aktyvumo žmogiškiesiems ir socialiniams aspektams bei poveikiui, taip pat senėjimo, ekonomikos ir inovacijų ryšiams. Renginyje buvo aptariami tolesni mokslinių tyrimų poreikiai, pristatytas leidinys „Europos gyventojų senėjimas. Faktai, poveikis ir politika“, kuriame pateikiami ES finansuoto demografinio tyrimo rezultatai.

Konferencijoje „Vyresnių žmonių žingsnis pirmyn. Mokymasis vyresnių žmonių aktyvumui ir kartų solidarumui“ (2012 m. lapkričio 19–20 d., Briuselis) dalyvavo už švietimą ir kultūrą atsakinga Europos Komisijos narė Androulla Vassiliou; joje priimtas memorandumas ir nemažai papildomų dokumentų dėl mokymosi sveikam ir aktyviam senėjimui ir užimtumo bei kartų solidarumo. 2012 m. lapkričio 13 d. Briuselyje įvyko Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metų apdovanojimų ceremonija. Joje buvo pagerbti įkvėpimą teikiantys žmonės ir iniciatyvos, darantys didelį poveikį vyresnių žmonių aktyvumui ir kartų solidarumui. Už užimtumą, socialinius reikalus ir įtrauktį atsakingas Europos Komisijos narys László Andoras paskelbė septynių apdovanojimų kategorijų laimėtojus.

[12] http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8710&langId=en

Skiriant metinį lengviausiai prieinamo ES miesto apdovanojimą, kurį 2012 m. gruodžio 3 d,. įteikė Komisijos pirmininko pavaduotoja Viviane Reding, ypač atsižvelgta į pagyvenusių žmonių prieigos poreikius. ES vertinimo komisijoje dalyvavo ir pagyvenusių žmonių organizacijų atstovai. EM2012 baigiamasis renginys „Nuo vizijos prie darbų“ surengtas 2012 m. gruodžio 10 d. Nikosijoje. Jį pradėjo Kipro Respublikos Prezidento kalba ir Komisijos nario Lászlo Andoro kalba. Į programą įtraukta pačių įvairiausių klausimų, įskaitant esamą senėjimo padėtį Europoje ir iki šiol neišnaudotas pagyvenusių žmonių galimybes.

Be Europos Komisijos ir pirmininkaujančių šalių veiksmų Metų veikloje aktyviai dalyvavo ir kitos institucijos, glaudžiai bendradarbiavusios su suinteresuotųjų subjektų koalicija ir pilietine visuomene.

Ypač aktyviai Europos metuose dalyvavo Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetas. Jame sukurta su Metais susijusios veiklos koordinavimo grupė. Ši grupė surengė penkis viešus renginius skirtingomis temomis ir Metų baigiamąją konferenciją.[13]

Prie Metų veiklos daug prisidėjo ir Regionų komitetas, 2014 m. vasario 14 d. surengęs forumą[14], kurio tikslas – skatinti naujas vietos ir regioninio lygmens iniciatyvas ir kurti naujus partnerystės ryšius, padedančius skatinti vyresnių žmonių aktyvumą ir stiprinti kartų solidarumą.

Prie EM2012 prisidėjo ir stipri plačios, per 60 narių apimančios pilietinės visuomenės organizacijų koalicijos, vadovaujamos tinklo „Age Platform Europe“, parama. Visus Europos metus koalicijos nariai dalyvavo gausiose iniciatyvose, be to, sudarė veiksmų planą, kurį įteikė 2012 m. sausio 18 d. Kopenhagoje vykusioje Metų atidarymo konferencijoje.

Išorės vertinimo 3.6 skyriuje pabrėžiamas stiprus tarpusavio ryšys tarp EM2012 veiklos ir kitų vykdomų politinių veiksmų, tokių kaip baltoji knyga dėl pensijų, demografijos forumas, 2-oji sveikatos programa, prieinamumo aktas ir ypač Europos inovacijų partnerystė vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos srityje.

3.2. Įgyvendinimas dalyvaujančiose šalyse

Kiekvienoje iš dalyvaujančių šalių (27 ES valstybėse narėse, Islandijoje, Lichtenšteine ir Norvegijoje) paskirti nacionaliniai koordinatoriai (NK).

Jie pradėjo darbą dar gerokai prieš prasidedant Europos metams; pirmas susirinkimas įvyko 2010 m. lapkričio 30 d. NK parengė nacionalinio lygmens veiksmus, skatino vietos ir regioninio lygio veiksmus ir stengėsi įtraukti į Europos metus visus susijusius suinteresuotuosius subjektus. Jie pateikė Europos Komisijai nacionalines darbotvarkes, kuriose išdėstyti visiems 2012 m. numatyti nacionalinio masto veiksmai[15].

Nacionalinėse darbotvarkėse atsispindėjo skirtinga šalių politinė padėtis, visų pirma susijusi su vyresnių žmonių aktyvumo poreikiais, politikos prioritetais, kompetencijų pasiskirstymu ir

[13] http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-closing-conference-ey2012

[14] www.cor.europa.eu/EY2012

[15] http://europa.eu/ey2012/ey2012main.jsp?catId=986&langId=en

turimais ištekliais. Tačiau Komisija pasiūlė tam tikrus bendrus veiksmus ir renginius, paramą visų pirma teikė nacionalinio masto atidarymo ir uždarymo renginių organizavimui, taip pat kampanijų „Skirtingų kartų atstovai mokykloje“ ir „Senjorų jėgos diena“ ir Europos apdovanojimams. Išorės vertinimu patvirtinama atliktos veiklos svarba.

Atidarymo renginiuose iš viso dalyvavo 4 500 žmonių; juose dalyvavo aukšto lygio politikai, tuo išreikšdami didelę politinę paramą.

Siekdamos pasiekti platesnę auditoriją, penkiolika šalių paskyrė 115 nacionalinių EM2012 ambasadorių. Jie priklauso įvairioms visuomenės sritims: tai akademinės bendruomenės atstovai, žurnalistai, aktoriai, verslininkai. Šalyse ambasadorių paskirta nuo vieno (Estijoje, Vengrijoje ir Lenkijoje) iki 38 Austrijoje.

Iniciatyva „Skirtingų kartų atstovai mokykloje“ buvo pasiūlyta Europos kartų solidarumo dienai (balandžio 29) paminėti. Sumanyta pakviesti vyresnio amžiaus žmones į mokyklas, skatinant jų ir moksleivių – skirtingų kartų atstovų – dialogą. Tai efektyvus būdas pasiekti visos Europos mokyklas ir skatinti vietos lygmens dalyvavimą Metų renginiuose. Be to, juo pavyko patraukti žiniasklaidos dėmesį, ypač vietos lygmeniu. Iniciatyvą rėmė Komisija per savo rangovą komunikacijos klausimais, kuris sukūrė specialią interneto svetainę, pateikė pagalbinę medžiagą, išteklius ir suteikė praktinę pagalbą tam tikroms vietos iniciatyvoms.

Europos senjorų jėgos diena paskelbta paminint Tarptautinę pagyvenusių žmonių dieną (spalio 1), siekiant paskatinti vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimą savanoriškoje veikloje. Senjorų jėgos dienos iniciatyva sulaukė paramos visoje Europoje, pagrindiniuose kampanijos renginiuose dalyvavo aukšti politikai, pareigūnai, NVO atstovai ir paskirtieji EM2012 ambasadoriai. Europos Komisija rėmė 25 šiuos renginius. Tačiau išorės vertinimu nustatyta, kad ši iniciatyva nesulaukė tokio plataus palaikymo, kaip "Skirtingų kartų atstovai mokykloje", galimai dėl vėlesnio jos paskelbimo ir ne taip aiškiai apibrėžto formato (žr. išorės įvertinimo 52 ir 79 p.).

EM2012 paskatino pradėti daug vyresnių žmonių aktyvumo skatinimo iniciatyvų valstybėse narėse. Per Metus iš viso įgyvendintos 748 nacionalinės ir tarpvalstybinės iniciatyvos, skaičiuojant tik tas, kurios paminėtos ES interneto svetainėje. 291 iš šių iniciatyvų paskatino pilietinės visuomenės organizacijos. Daugiausia iniciatyvų ES interneto svetainėje kilo iš Vokietijos, Ispanijos ir Italijos, nedaug atsiliko Prancūzija, Austrija ir Lenkija. Dauguma šių iniciatyvų siekta keistis žiniomis bei patirtimi ir didinti informuotumą.

Remiantis vertintojo atliktų apklausų duomenimis (žr. išorės vertinimo 3.2 skyrių), daugiausia dėmesio sulaukusi tema buvo dalyvavimas visuomenėje ir kartų solidarumas. Teigiamai įvertinta tai, kad Metų tema plati ir apima daug įvairių aspektų: dėl to visi suinteresuotieji subjektai galėjo pasirinkti tai, kas jiems atrodė svarbiausia. Iš nacionalinių koordinatorių internetinės apklausos rezultatų duomenų galima spręsti, kad vykdytos veiklos tipai atitiko valstybių narių ir ES piliečių poreikius. Nacionaliniai koordinatoriai ir suinteresuotieji subjektai atsakė, kad jie galėjo pasirinkti iniciatyvas ir priderinti jas prie savo konteksto bei prioritetų, dažnai padedami Komisijos rangovo komunikacijos klausimais.

3.3. Lyčių ir socialinės įtraukties aspektų integravimas

Lyčių aspekto integravimas buvo svarstytas dar paruošiamajame EM2012 etape, jam skirta tinkama vieta suinteresuotųjų subjektų koalicijoje ir daugelio valstybių narių darbo programose, ypatingą dėmesį skiriant vyresnio amžiaus moterims; tačiau vyresnio amžiaus

vyrų išgyvenimams skirta nedaug dėmesio. Tarp nacionalinių koordinatorių, EM surengtų renginių kalbėtojų bei dalyvių moterys buvo tinkamai atstovaujamos (žr. išorės vertinimo 5 straipsnį).

EM2012 nagrinėta ir įvairių su neįgalumu susijusių problemų, ypač pagyvenusių žmonių sveikata ir savarankiškas gyvenimas. Ir ES, ir valstybių narių lygmeniu būta iniciatyvų, tiesiogiai ar netiesiogiai skirtų neįgalumui. EM2012 veikloje iš esmės užtikrintas renginių prieinamumas ir atsižvelgta į įvairius aspektus, tokius kaip gestų kalba ir įvairių rūšių transporto užtikrinimas. ES interneto svetainėje buvo galimybė pasirinkti stambesnį šriftą, bet išorės vertinime nurodyta, kad šį pasirinkimą buvo galima padaryti dar lengvesnį ir pritaikyti įvairesnėms neįgaliųjų grupėms – akliesiems, silpnaregiams, kurtiesiems ir sutrikusios klausos asmenims.

4. KAS PASIEKTA EM2012?

4.1. Ar pavyko pasiekti EM2012 tikslus?

Pagal išorės vertinimą, Metai teigiamai paveikė vyresnių žmonių aktyvumą tiek Europos, tiek nacionaliniu lygmeniu. Metų tikslai ir veikla buvo svarbūs, tinkamas požiūris padėjo pasiekti tikslus (didinti informuotumą, skatinti diskusijas ir tarpusavio mokymąsi, sukurti įsipareigojimų ir konkrečių veiksmų tinklą, kovoti su diskriminacija dėl amžiaus).

Tikslą **didinti informuotumą** daugiausia pavyko pasiekti ES ir nacionalinio lygmens iniciatyvomis ir renginiais, dažniau skirtais ne individualiems asmenims, o susijusioms organizacijoms ir pilietinės visuomenės grupėms.

Iniciatyvą „Skirtingų kartų atstovai mokykloje“ palaikė apie 480 mokyklų ir 27 000 dalyvių, o Europos apdovanojimams pateikta 1 300 siūlymų (įskaitant daugumą iniciatyvos „Skirtingų kartų atstovai mokykloje“ renginių). Europos senjorų jėgos dienoje dalyvavo per 11 000 žmonių. Šiomis iniciatyvomis pavyko sudominti žiniasklaidą EM2012, apdovanojimais pabrėžtos sėkmės istorijos ir teigiami pavyzdžiai. Apskritai EM2012 sulaukė didelio žiniasklaidos dėmesio – paskelbti 6 162 straipsniai spaudoje, 3 432 straipsniai internete ir parengtos 329 laidos.

ES interneto svetainė buvo svarbus informacijos šaltinis suinteresuotiesiems subjektams, be to, joje apsilankė 212 822 individualūs lankytojai. Jų buvo mažiau negu ankstesnių Europos metų interneto svetainėse (EM2010 – 400 000 lankytojų, EM2011 – 366 172 lankytojai). Tačiau nereikėtų pamiršti, kad 19 šalių veikė savos interneto svetainės.

Piliečių ir suinteresuotųjų subjektų atstovų dalyvavimas socialinėje žiniasklaidoje ES lygmeniu buvo ribotas, bet kai kuriose šalyse būta didesnio aktyvumo. Pavyzdžiui, Ispanijoje informacijos apie EM2012 sklaidai sukurtos *Facebook* ir *Twitter* paskyros. Ispanijos vertinimu, jomis pavyko pasiekti apie 700 000 žmonių.

EM2012 pavyko **skatinti viešas diskusijas** ir **tarpusavio mokymąsi** vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo temomis. Ypač didelį ir įvairialypį poveikį padarė atidarymo renginiai Kopenhagoje ir dalyvaujančiose šalyse. Visus metus visose dalyvaujančiose šalyse buvo gausiai rengiamos diskusijos. Daug dėmesio skirta ir gerosios praktikos sklaidai. Skleidžiant informaciją apie sėkmės istorijas ir teigiamus pavyzdžius, dažnai naudotasi ES duomenų baze. Visus metus vykdyta nemažai nacionalinių ir tarpvalstybinių tarpusavio mokymosi skatinimo projektų.

Daugelyje viešų renginių ir vykdant įvairius projektus buvo pabrėžiama reikmė kovoti su **diskriminacija dėl amžiaus**. Atsižvelgiant į tai, ypač pabrėžta vyresnių žmonių aktyvumo galimybių didinimo užimtumo srityje svarba.

EM2012 net sukurtas **įsipareigojimų ir konkrečių veiksmų tinklas**. Vienu didžiausių pasiekimų derėtų laikyti tai, kad pavyko sutelkti pilietinės visuomenės organizacijų veiklą ties EM tema. Didelę reikšmę turėjo regionų ir vietos valdžios institucijų dalyvavimas, nors jį pavyko užtikrinti ne visose šalyse.

EM2012 paskatino tam tikras šalis arba sustiprinti jau esamą nacionalinės politikos darbotvarkę vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo srityje, arba plėtoti naujas strategijas. Pavyzdžiui, Austrijoje 2012 m. sausio mėn. pradėtas vykdyti federalinis senjorų planas. Ispanijoje priimta baltoji knyga. Joje nagrinėjami pagrindiniai pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybę lemiantys aspektai.

Ne viena šalis EM proga pradėjo vykdyti naujas politikos programas: Belgijoje 2012 m. lapkričio mėn. įkurta nauja pagyvenusiems žmonėms skirta Federalinė patariamoji taryba, Airijoje nutarta, kad per 2013 m. visos šalies savivaldos sritys turi priimti savas vyresnio amžiaus žmonėms skirtas grafysčių programas, Lenkijoje 2012 m. rugpjūčio mėn. priimta senjorų socialinės veiklos//aktyvumo??? vyriausybės programa 2012–2013 m.

4.2. Koks yra EM2012 paveldas?

Per EM2012 išplėtotos kelios būsimos politikos priemonės. Tam tikri sėkmingai praėję renginiai ir veiksmai atnaujinti 2013 m., pavyzdžiui, ES lygmens iniciatyva „Skirtingų kartų atstovai mokykloje“. Tobulinant su senėjimu susijusias politikos kryptis vadovautasi Vyresnių žmonių aktyvumo gairėmis, kurias 2012 m. gruodžio 6 d. patvirtino ES Socialinių reikalų ministrai[16].

19 pagrindinių gairėse išdėstytų principų suskirstyti pagal Metų temas: užimtumas, dalyvavimas visuomenėje ir savarankiškas gyvenimas. Jie skirti valstybėms narėms ir kitoms susijusio lygmens valdžios institucijoms bei organizacijoms, kurios daro įtaką tolesniam vyresnių žmonių aktyvumo sąlygų gerinimui. Taikant šių gairių principus bus taip pat galima prisidėti siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų didinti užimtumą ir mažinti skurdą, visų pirma dėl to, kad daugiau žmonių galės ilgiau dirbti ir užsidirbti geresnes pensijas.

Dar viena priemonė skatinant siekti EM2012 tikslų – vyresnių žmonių aktyvumo indeksas (VVAI)[17], sukurtas glaudžiai bendradarbiaujant su Jungtinių Tautų Europos ekonomine komisija (UNECE) ir Europos socialinės gerovės politikos ir tyrimų centru Vienoje ir pristatytas baigiamajame EM renginyje. Nustatant indeksą išmatuojami skirtingi vyresnių žmonių aktyvumo aspektai ir pateikiami kiekybiniai duomenys apie kiekvienos šalies neišnaudotas galimybes. Indeksas turėtų padėti politikams nustatyti aktyvaus vyresnių žmonių dalyvavimo ekonomikoje ir visuomenėje problemas ir neišnaudotas galimybes bei stebėti daromą pažangą. Indeksas toliau tobulinamas, taigi jį galima atnaujinti papildžius naujesniais duomenimis ir galbūt net apskaičiuoti žemesniu už nacionalinį lygmeniu.

[16] Tarybos deklaracija dėl Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metų (2012). Tolesni veiksmai (Briuselis, 2012 m. gruodžio 7 d.).

[17] http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1837&furtherNews=yes

Pirmininkaujant Kiprui 2012 m. gruodžio 10 d. surengtoje baigiamojoje EM2012 konferencijoje Nikosijoje EM2012 suinteresuotųjų subjektų koalicija pristatė peržiūrėtą veiksmų planą[18]. Jame įtraukta daug tolesnių iniciatyvų, kuriomis tęsiama Europos metais pradėta veikla. Viena iš iniciatyvų – laikantis merų konvencijos tvarios energetikos klausimais[19] modelio, plėtoti merų konvenciją demografinių pokyčių klausimais. Taip būtų sukurta sistema, kuria naudodamiesi vietos ir regioninio lygmens politikai galėtų įsipareigoti imtis naujų veiksmų, susijusių su reakcijomis į senėjimą. Tikslo sukurti tokią konvenciją dabar siekiama atsižvelgiant į Europos inovacijų partnerystę vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos srityje (EIP AHA) ir jos darbo grupę bet kurio amžiaus žmonėms tinkamų pastatų, miestų ir aplinkos inovacijų klausimais[20].

EIP AHA yra svarbus ES indėlis siekiant EM2012 tikslų[21]. Europos Komisija nustatė, kad gyventojų senėjimas yra visoms Europos šalims bendra visuomenės problema ir paskelbė ją vienos iš pagrindinių strategijos „Europa 2020“ iniciatyvų, Inovacijų sąjungos prioritetu. Pagrindinis partnerystės tikslas – iki 2020 m. dviem metais pailginti sveiko gyvenimo trukmę ES. Šios iniciatyvos strateginio įgyvendinimo plane (SĮP) nustatomi prioritetiniai senėjimo problemos sprendimo inovacijomis veiksmai, dėmesys sutelkiamas į tris sritis: prevenciją, priežiūrą ir gydymą, bei savarankišką gyvenimą. Su vyresnių žmonių aktyvumu susiję veiksmai, suplanuoti atsižvelgiant į EM2012, gali būti tęsiami platesnėje EIP AHA sistemoje ir toliau prisidėti siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų.

5. IŠVADOS

Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metais pavyko paskatinti veikti daug vyriausybinių ir nevyriausybinių veikėjų. Prisidėta kuriant pozityvesnį visuomenės senėjimo įvaizdį, pabrėžiant pagyvenusių žmonių galimybes ir skatinant jų aktyvų dalyvavimą visuomenėje ir ekonomikoje.

Daug valstybių narių ir pilietinės visuomenės organizacijų pasinaudojo Europos metų teikiama galimybe sukurti naujų iniciatyvų arba išplėtoti esamas. EM2012 paskatinta veikla parodė augantį susidomėjimą vyresnių žmonių aktyvumu. Siekiant šio tikslo sukurta ar tebėra kuriama keletas priemonių, visų pirma vyresnių žmonių aktyvumo gairių principai, vyresnių žmonių aktyvumo indeksas ir konvencija demografinių pokyčių klausimais.

Valstybių narių politikai turėtų visapusiškai pasinaudoti šiomis priemonėmis. ES toliau teiks joms paramą. Ji bus teikiama politikos gairių pavidalu, ypač kiek tai susiję su Europos semestru, kurio rekomendacijos dėl ilgesnės darbo karjeros skirtos daugeliui valstybių narių, kaip ir neseniai paskelbtos konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos dėl ilgalaikės priežiūros. Be to, vyresnių žmonių aktyvumas yra svarbi socialinių investicijų sritis, kaip pabrėžta Komisijos komunikate „Socialinės investicijos į augimą ir socialinę sanglaudą“[22].

[18] http://www.age-platform.eu/images/stories/Updated_EY2012_Roadmap_Coalition_FINALVERSION1.doc

[19] http://www.covenantofmayors.eu

[20] http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8710&langId=en

[21] Europos inovacijų partnerystės vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos srityje strateginio įgyvendinimo plano pažanga, COM(2012) 83 *final.*

[22] COM(2013) 83 *final*, 2013 m. vasario 20 d.

Atsižvelgdama į tai, Komisija paragino valstybes nares naudoti vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo gairių principus ir vyresnių žmonių aktyvumo indeksą.

Taigi vyresnių žmonių aktyvumas ir sveikata yra vienas iš Europos socialinio fondo (ESF) investicinių prioritetų 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu. Vyresnių žmonių aktyvumo skatinimo projektai finansuojami pagal įvairias ES programas ir priemones. Vienas iš Europos inovacijų partnerystės vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos srityje prioritetų yra suderinti šias programas ir priemones su nustatytais vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos prioritetais, vengiant skirtingų priemonių dubliavimosi.[23]

Dėl EM2012 savarankiško gyvenimo ramsčio, Komisija teikia paramą Socialinės apsaugos komiteto parengtai ataskaitai dėl ilgalaikės priežiūros, paskelbtai 2014 m. birželio mėn. Joje nagrinėjama, kaip tinkamomis investicijomis į ilgalaikės priežiūros poreikį mažinančias priemones būtų galima sumažinti spragą tarp ilgalaikės priežiūros paklausos ir pasiūlos ir kaip padidinti priežiūros teikimo veiksmingumą, tarp kitko ir naudojantis technologijomis grindžiamomis paslaugomis[24]. Be to, joje remiamasi EIP AHA partnerių pateiktais pavyzdžiais. Šių problemų sprendimo toliau ieškoma įgyvendinant Europos inovacijų partnerystę vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos srityje, kuri rodo, kaip ES gali padėti valstybėms narėms: palengvinti keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais, ištirti ir išbandyti naujus sprendimus ir skatinti technines bei socialines naujoves.

EM2012 prisidėjo prie to, kad vyresnių žmonių aktyvumas taptų svarbiu Europos ir daugelio valstybių narių politikos darbotvarkės punktu, laikantis tarpsektorinio, įvairius suinteresuotuosius subjektus vienijančio požiūrio. Reikia ir toliau taikyti šiuos prioritetus. Tvirtą kartų solidarumą, būdingą Europos šalių visuomenėms ir gerovės sistemoms, ribotų biudžeto išteklių ir visuomenės senėjimo sąlygomis galima išlaikyti tik skatinant visas vyresnių žmonių aktyvumo formas.

[23] COM(2012) 83 *final.*

[24] Žr. Socialinės apsaugos komiteto paramos tyrimą ICT-AGE „Senų žmonių savarankiško gyvenimo ilgalaikės priežiūros strategijos“, kurį atliko EB Jungtinio tyrimų centro Naujų technologijų tyrimų institutas. http://is.jrc.ec.europa.eu/pages/EAP/eInclusion/carers_ICTAGE.html